

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2025 m. rugsėjo 26 d.

Kopija:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Lietuvos Respublikos Finansų ministerijai

Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijai

DĖL LIETUVOS POZICIJOS EUROPOS KOMISIJOS KONSULTACIJOSE DĖL PASIENIO ANGLIES DIOKSIDO KOREKCINIO MECHANIZMO

Asociacija „Investors‘ Forum“, Lietuvos verslo konfederacija ir Lietuvos pramonininkų konfederacija, didžiausios Lietuvos įmonės, darbdaviai ir investuotojus atstovaujančios asociacijos (toliau – Asociacijos), kreipiasi į Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją **dėl galimo Europos Sąjungos (ES) pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo (PADKM) išplėtimo**.

Teikiame Lietuvos Respublikos institucijoms **Asociacijų poziciją šiuo metu vykstančioms Europos Komisijos viešosioms konsultacijoms dėl pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo**.

Prašome Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir kitų Lietuvos Respublikos Vyriausybės institucijų atsižvelgti į kreipimesi pristatomus argumentus, formuojant Lietuvos valstybės poziciją minėtu klausimu bei aktyviai dalyvaujant minėtoje Europos Sąjungos viešojoje konsultacijoje ir vėliau seksiančiuose derinimo procesuose.

Pirmiausia, pažymime, kad Europos Komisijos pastangos sustiprinti Anglies dioksido importo apmokestinimo mechanizmą (PADKM; angl. *Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM*), siekiant, kad jis taptų veiksmingu įrankiu, prisidedančiu prie ES klimato tikslų įgyvendinimo ir anglies dioksido nutekėjimo prevencijos, yra vertintinos teigiamai. Siekiant užtikrinti, kad PADKM apsaugotų ES pramonę, svarbu **atsakingai vertinti galimo anglies dioksido nutekėjimo riziką tiekimo grandinėje**.

Manome, kad Europos Sąjungos PADKM taikymo išplėtimas turi būti grįstas išsamiu poveikio vertinimu ir bendradarbiavimu su Europos pramonės sektoriais, kurie yra labiausiai suinteresuoti PADKM sėkme. Toliau **teikiame pastabas šiuo metu vykstančiai Europos Komisijos konsultacijai dėl pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo**.

Pažymime, kad pereinamuoju laikotarpiu išryškėjo nemažai su PADKM įgyvendinimu susijusių iššūkių. Todėl svarbu užtikrinti, kad **PADKM būtų suderintas su ES apyvartinių taršos leidimų (ES ATL) prekybos sistema ir kitomis priemonėmis, skirtomis išsaugoti ES pramonės konkurencingumą Žaliosios pertvarkos kontekste**.

Prašome atkreipti į šiuos su PADKM taikymu susijusius iššūkius.

1) Dėl PADKM išplėtimo, apimant produktus vertės grandinėje

Plečiant PADKM ir papildant jį kitais sektoriais, kurie patiria didelę anglies dioksido nutekėjimo riziką, reikia turėti omenyje, kad per pernelyg skubotas PADKM aprėpties išplėtimas gali būti praktiškai neįmanomas. Dėl to PADKM išplėtimas turėtų būti vykdomas atsakingai, remiantis išsamiais ir konkrečiais įrodymais bei išsamiu derinimu su ES pramone. Priešingu atveju, PADKM išplėtimas ne tik nepadės pasiekti numatytų poveikio klimatui mažinimo tikslų, bet gali dar labiau padidinti sąnaudas visos ES pramonei, kuri, tenka apgailestauti, jau dabar susiduria su augančiomis energijos ir emisijų kainomis, skirtingomis

teisinėmis bazėmis kiekvienoje šalyje, apribojimais bei per menka parama eksportuojančioms įmonėms.

Atsižvelgiant į tai, PADKM plėtrą vykdyti etapais ir atsargiai vengiant fragmentuotų sprendimų, kurie galėtų pakenkti ES teisinio reguliavimo nuspėjamumui ar ES rinkos vientisumui. Manome, kad **bet koks galimas PADKM taikymo išplėtimo poveikis turi būti detaliai įvertintas bendradarbiaujant su konkrečiais sektoriais, kuriuos šis reguliavimas paveiks**. Laikomės nuomonės, kad bet koks PADKM išplėtimas turėtų būti įgyvendinamas pilno, visus etapus apimančio teisėkūros proceso metu, o ne Europos Komisijos įgyvendinamuoju aktu.

2) Svarbu ir toliau siekti išvengti anglies dioksido nutekėjimo rizikos

ES apyvartinių taršos leidimų (ES ATL) prekybos sistema yra svarbus ES klimato politikos įrankis bei pagrindinė priemonė siekiant šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų sumažinimo. Pagrindinis emisijų leidimų paskirstymo būdas ES ATL prekybos sistemoje dalyvaujančioms įmonėms yra aukcionai. Visgi tam tikriems aiškiai apibrėžtiems pramonės sektoriams gali būti taikomas nemokamas leidimų paskirstymas kaip apsaugos priemonė nuo reikšmingos anglies dioksido nutekėjimo (angl. *carbon leakage*) rizikos tol, kol trečiosios šalys nepradės taikyti panašių klimato politikos priemonių. Siekiant suvaldyti šią žymią riziką, daliai pramonės sektorių yra skiriami nemokami leidimai.

Be to, remiantis ES reguliavimu valstybės narės turi teisę taikyti finansines priemones tiems sektoriams, kurie susiduria su realia anglies dioksido nutekėjimo rizika dėl netiesioginių sąnaudų, patiriamų dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų kainos, įtrauktos į elektros energijos kainas.

Pažymime, kad šios priemonės yra itin svarbios, nes jos leidžia ES pramonei išlikti konkurencingai pasauliniu mastu. Diegiant PADKM, jisturėtų būti taikomas kaip jau galiojančius ES mechanizmus papildanti priemonė ir taip, kad neturėtų neigiamo poveikio susijusių pramonės sektorių eksportuotojams ES.

Priešingu atveju, **nevienodos konkurencinės sąlygos už ES ribų galėtų lemti anglies dioksido nutekėjimą, veiklos perkėlimą ar pakeitimą iš ES į trečiąsias šalis** būtent tuose sektoriuose, kuriems būtų taikomas PADKM, kadangi ES įmonės, siekiančios eksportuoti prekes į trečiąsias šalis, vis tiek patirtų ES klimato politikos kaštus, o jų konkurentai trečiojoje šalyje – ne. Tokia situacija iškraipytų rinką, mažintų ES veikiančių ir eksportuojančių pramonės įmonių konkurencingumą kitose rinkose.

3) Būtina atlikti išsamų poveikio vertinimą, atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus specifiką ir užtikrinti paramą dekarbonizacijai

Kaip jau minėta kreipimesi, produktų vertės grandinėje **įtraukimas į PADKM turi būti vykdomas atsargiai bei turėtų būti grįstas išsamiu poveikio vertinimu, kuris apimtų kiekvieno sektoriaus ir visos gamybinės vertės grandinės ypatumus**. Bet koks PADKM taikymo išplėtimas turėtų būti pagrįstas visos vertės grandinės analize. Toks požiūris užtikrintų vienodas konkurencines sąlygas technologiškai susijusiems produktams ir padėtų išvengti neigiamų pasekmių visai vertės grandinei.

Manome, kad yra būtina įvertinti ir platesnį kontekstą ir spręsti rizikas, susijusias su didėjančia reguliacine našta Europos ūkio subjektams ir galimo esamų anglies dioksido nutekėjimo prevencijos mechanizmų (nemokamų ATL paskirstymų ir netiesioginių CO₂ mokesčių kompensacijos) pakeitimo poveikiu Lietuvos ir Europos pramonės konkurencingumui.

Pabrėžiame, kad **įgyvendinant PADKM būtina iš anksto numatyti lanksčias, prie kintančių iššūkių prisitaikančias paramos priemones, skirtas ES pramonės dekarbonizacijai**. Naujoje daugiametėje finansinėje perspektyvoje turi būti numatytos finansavimo paskatos, kurios sudarytų sąlygas ES pramonei mažinti CO₂ emisijas, tausoti žaliavas ir mažinti gamybos kaštus.

4) Didėjanti PADKM apėjimo rizika ir papildomos prevencijos priemonės

Pažymėtina, kad PADKM pereinamasis laikotarpis leido identifikuoti sistemos trūkumus ir jos pažeidžiamumą tokiais atvejais, kai trečiųjų šalių gamintojai siekia išvengti PADKM mokesčių. ES sistema tampa ypač pažeidžiama ir tuo atveju, kai prekėms yra daromos minimalios modifikacijos arba į PADKM apimtį patenkantys produktai yra toliau perdirbami taip, kad sekantys produktai vertės grandinėje nepatenka į reguliavimo taikymo sritį.

Asociacijų nariai atkreipia dėmesį į vis didėjančią PADKM apėjimo riziką ypač sudėtingų vertės grandinių kontekste bei esant neatitikimams tarp produktų klasifikavimo kodų (CN) ir gamybos procesų (NACE) kodų. Nesuderinamumas tarp CN ir NACE kodų bei tik tam tikrų produktų iš vieno technologinio proceso įtraukimas į sistemą didina prekių klasifikavimo, manipuliacijų ir sąmoningo gamybos procesų išskaidymo tarp skirtingų šalių ir tarifinių kodų riziką dėl vienintelio tikslo – išvengti PADKM taikymo.

Atsižvelgiant į tai, manome, kad **PADKM apėjimų prevencijos priemonės turėtų būti proporcingos, pagrįstos išsamia rizikos analize ir efektyvios. Priešingu atveju, tokios priemonės kaip PADKM gali neproporcingai žalingai paveikti visos ES gamintojus**, bet ne tuos, kas šiuos reikalavimus apeidinėja, taip pat sukurtų perteklinę administracinę naštą teisėtai ES veikiantiems verslams.

Apibendrinant, prašome LR aplinkos ministerijos kitų LR Vyriausybės institucijų įsigilinti Asociacijų poziciją dėl galimo Europos Sąjungos (ES) pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo (PADKM) išplėtimo ir **atsižvelgti į kreipimesi pristatomus argumentus, formuojant Lietuvos valstybės poziciją minėtu klausimu**.

Tikimės aktyvaus kompetentingų Lietuvos institucijų įsitraukimo į šiam klausimui skirtą Europos Komijos viešąją konsultaciją ir vėliau seksiančiuose derinimo procesus Europos Sąjungoje.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Asociacijos Investors' Forum vykdomasis direktorius Vytautas Šilinskas

Lietuvos pramonininkų konfederacijos generalinė direktorė Raminta Radavičienė

Lietuvos verslo konfederacijos generalinė direktorė Ineta Rizgelė